

TEHETSÉGGONDOZÁS KODÁLY SZELLEMEBEN

30 órás akkreditált tanár-továbbképzési program

**„...Megmarad a fatörzs, csak új lombot kap.
Megmarad a fenyő, csak új koronája nő évente.
Ez a törvénye a művészet fejlődésének is.”**

1946. március 25.

Kodály Zoltán

Továbbképzési programunk a kodályi hagyományokra épülő művészeti nevelés gazdag módszertára, amelyet elsősorban figyelemfelkeltő, ismeretbővítő céllal dolgoztunk ki, óvodapedagógusok, ének-zene tanárok és gyógypedagógusok részére. A gyakorlatban hosszú ideje jól működő, modell értékű, de kevésbé ismert pedagógiai műhelyek munkáját közvetlenül a műhelyeket vezető, és a módszert kidolgozó pedagógusok mutatják be a továbbképzés során. A képzési programot 2010-ben akkreditálta a Pedagógus Akkreditációs Tanács a Magyar Génoművelődési Program keretében, majd azt 2013 márciusában befogadta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Zenei Tanszéke, - több éves munkánk elismeréseként és számunkra igen megtisztelő módon.

A *Tehetséggondozás Kodály szellemében* elnevezésű képzési programot a Psalmus Humanus Művészetpedagógia Egyesület tagjai dolgozták ki, akik valamennyien magas szakmai felkészültségű, zömében több diplomával

Továbbképzés a Génoművelődési Program keretében

rendelkező, gyakorló ének-zene tanárok. Szakmai közösségünk a művészeti nevelés széles palettáját képviselik óvodától az egyetemig. A képzés célja, hogy bemutassa a kodályi zenepedagógiára alapozott integrált művészeti nevelés lényegét, célját, és annak alapelveit, pszichológiai, fiziológiai és szociológiai tudományos vizsgálati

eredményekkel alátámasztva.

A képzés résztvevői megismerhetik a művészeti nevelés sokféle alkalmazási lehetőségét a közoktatásban, és meggyőződhetnek arról, hogy a kodályi hagyományok alkalmazása mennyire pozitív hatással van a közismereti tárgyak eredményes oktatására. (pl. az írás, olvasás, matematikai készségek fejlesztésére, a nyelvtanulásra, és hosszán sorolhatnánk még tovább.) Itt szeretném megemlíteni az UNESCO I. Művészeti Világkonferenciáját, amelyet 2006. márciusában Lisszabonban (Portugália) rendeztek meg: *„Kreativitásfejlesztés a 21. században* címmel, 95 ország, több, mint ezer képviselőjének részvételével. Az UNESCO felhívása szerint a világkonferencia megrendezésének célja a művészeti nevelés fontosságára való figyelemfelhívás volt, miszerint *„azt állítsák az oktatás középpontjába, mivel a világ számos részén folytatott tudományos vizsgálatok egyértelműen bizonyítják ennek eredményességét.”*

Ezzel éppen azt a gondolatot fogalmazták meg, ami a kodályi zenepedagógia egyik alapkérdése is.

Kodály Zoltán már 1952-ben (!), a Kecskeméti Ének-Zenei Általános Iskola alapító igazgatónőjének arra hívta fel a figyelmét, hogy ne elégedjenek meg az énektanításban elért eredményekkel, hanem teremtsék meg az ének és a közismereti tárgyak legszorosabb kapcsolatát. *„Kérte, hogy az osztálytanítók mérjék le az ének többletórák hatását a közismeret tárgyak tanításában, a logikus gondolkodásra nevelésben...”* jegyezte fel Nemesszeghyné Szentkirályi Márta, az egykori igazgatónő az iskola-naplójában.

Nagyot ugorva az időben, a *Tehetséggondozás Kodály szellemében* képzési programot kidolgozó szakmai közösség tagjai, – akiknek iskolai tanulmányaik révén még személyes kötődésük van a kodályi ének-zene tanításhoz – fontosnak tartották korunk nevelési és társadalmi kihívásaira is választ adó művészetpedagógiai módszerek keresését és kidolgozását, – és akik a mindennapi tanári munkájuk mellett kutató munkát is végeznek, tankönyveket írnak, és továbbképzéseket vezetnek.

Mindezek az előzmények indokolják a tanár-továbbképzés résztvevőivel megismertetni és tudatosítani a kodályi nevelési koncepció kialakulásának gyökereit, történeti előzményeit, a XX. század második felének ének-zene oktatását, a minden nap éneklő-zenélő iskolák létrejöttét, amelyek világhírt szereztek a magyar ének-zene oktatásnak.

A képzés során bemutatjuk, hogy a kodályi zenepedagógiát leghitelesebben megvalósító ének-zenei általános iskolákra egyformán jellemző volt az iskolai énekórák magas óraszám, és a heti 6 énekóra mellett a tanulók karéneken, hangszeres órákon és néptánc órákon is részt vettek. Az éneklő-zenélő általános iskolákra egyformán jellemző volt az is, hogy a gyermekek először a magyar zenei anyanyelvvvel ismerkedtek meg, fokozatosan léptek át a műzene területére, a barokk és a klasszicizmus birodalmába, a zenei romantikán keresztül a XX. század zenéjéig, mivel 9-10 éves kortól Bartók és Kodály kórusműveinek és hangszeres darabjainak harmóniavilágán nőttek fel. (Kecskeméten, egykori iskolámban az 5. 6. osztályban már Bertalotti kétszólamú énekgyakorlatokat, és 7. 8. osztályban Kodály és Bartók kórusműveket énekeltek.)

A több évtizedes zenepedagógiai időutazás tapasztalatait összefoglalva elmondható, hogy a Kodály-módszer alkalmazásának és

eredményes megvalósításának a legfontosabb feltételei a következők voltak:

1. Az oktatásirányítás által hivatalosan elfogadott hivatalos tanterv
2. Magas énekóraszám
3. Megfelelő szakmai képzettséggel rendelkező, hivatásszerető pedagógus
4. Az életkornak megfelelő, fokozatosan felépített tanítási anyag, amit Kodály Zoltán az óvodás kortól a művész- tanári oklevél elnyeréséig kidolgozott.

Az első ének-zenei általános iskolák megalakulása óta azonban több, mint fél évszázad telt el, és azóta olyan társadalmi, gazdasági és technikai változások történtek, amelyeknek az 1950-es években nyoma sem volt. **Sajnálatos módon napjainkban a társadalom széles nyilvánossága előtt alig ismertek a gyermekkori művészeti nevelés életre szóló pozitív hatásai.** Ezért társadalom- és természettudományi kutatásokkal kívánjuk ezt bizonyítani a képzés során: például *Barkóczy Ilona – Pléh Csaba* pszichológus professzorok, *Hámori József* agykutató, *Victor András* biológus, *Harmat László* ének-zene tanár, pszichológus vizsgálati eredményeivel.

Integrált művészetpedagógiai programunk kidolgozásának motivációja, majd később irányítóje *Barkóczy Ilona* és *Pléh Csaba*: Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata volt (1968-1972.) Bár a kiadvány publikálása, 1978 óta 35 év telt el, de a könyvben tett megállapítások azóta sem veszítették el érvényességüket.

A „*Tehetséggondozás Kodály szellemében*” címmel kidolgozott 30 órás PAT képzési programunk jelentősége, hogy differenciáltan nyújt segítséget mind a jó, mind a hátrányos szociális körülmények között élő gyermekek művészeti neveléséhez:

- a kiemelkedő képességű tanulók tehetséggondozásához,
- átlagos képességűek felzárkóztatásához, ill.
- a fogyatékossgal élők társadalmi beilleszkedéséhez,

A közoktatás keretein belül a következő területekhez kapcsolódó tematikával foglalkozunk.

- Énektanítás és kórusvezetés,
- Énektanítás és nyelvoktatás kapcsolata a gyakorlatban
 - a). Énektanítás és angol nyelvoktatás
 - b). Énektanítás és német nyelvoktatás
- Néptánc tanítás
- A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek egyéni nevelése a képesség és tehetségfejlesztésben
- Roma költészet és irodalom
(Rostás Farkas György József Attila-díjas költő verseiből és meséiből)

A képzési program bemutatja a komplex művészeti nevelés lehetőségeit a tanórán kívüli foglalkozások keretében is:

- Zeneóvodai foglalkozás, részképesség-fejlesztés 5-8 éves korig (ének, zene és mozgás által),
- Kokas-módszer (zene-mozgás és képzőművészet alsó tagozatosoknak),
- Képző és iparművészeti foglalkozások (felső tagozatosoknak),
- Munkaképesség-gondozás a közoktatásban és a zeneoktatásban

A képzési program következő részterületében megismerhetők a művészetpedagógia szakma-specifikus kapcsolatai:

- Egészséges életmód - tehetséggondozás és táplálkozás

- Személyes és szociális készségfejlesztés drámapedagógiai módszerrel
- Zeneoktatás és informatika
- Művészetoktatási módszerek a fogyatékkal élők oktatásában-nevelésében
 - a) Vak és látássérült gyermekek ének-zene és tánc oktatása
 - b) Zeneoktatás a gyógypedagógiában (ULWILA színes kotta alkalmazása.)

A képzési programot kidolgozó Pszalmus Humanus Egyesület megalakulása óta (2002),

számos konferenciát szervezett hazai és külföldi résztvevőkkel, valamint számos nemzetközi konferencián vettünk részt, és mutattuk be szakmai munkánkat. Közülük a legfontosabbak:

ISME konferencia (2002: Norvégia, 2006: Malajzia) Nemzetközi Kodály Szimpózium (2006, Anglia)

UNESCO Művészeti Nevelési Regionális Konferencia (2005, Vilnius, Litvánia), UNESCO Művészeti Nevelési Világkonferencia (2006. Lisszabon, Portugália, 2010. Szöul, Dél-Korea). 2005-ben a Visegrádi országok ének-zene tanárai számára tartottunk nemzetközi szakmai fórumot. 2008-ban szintén nemzetközi szakmai fórum keretében megnyitottuk Integrált Művészetpedagógiai Konzultációs Központunkat. 2009. decemberében országos művészetpedagógiai konferenciát rendeztünk

„*Tehetséggondozás az integrált művészetpedagógia eszközeivel*” címmel.

2011. áprilisában. országos konferenciát szerveztünk „*A művészeti nevelés, mint gazdasági tényező az iskolában és a családban*” címmel. 2012. júliusában Lengyelországból tanár-továbbképzésre kaptunk felkérést a Lublini Művészeti Egyetemtől. 2013. májusában a vajdasági Kikindán rendezett Nemzetközi Nevelési Konferencián tartottunk három előadást, az ottani Tanítóképző Főiskola meghívására.

Egyesületünk az elmúlt évek alatt több oktatási segédanyagot (könyv, DVD film) készített, így a „*Tehetséggondozás Kodály szellemében*” elnevezésű képzési programhoz is készítettünk 74 oldalas kiadványt, abban bemutatva a képzésben közreműködő oktatókat, szakterületüket, a témájukhoz kapcsolódó szakirodalmat, és a képzés oktatóinak elérhetőségeit, ezzel további konzultációkra adva lehetőséget.

A Magyar Génom Tehetséggondozó Program támogatásával 2011. júniusában, augusztusában és 2013. októberében, majd az ELTE BTK Zenei Tanszékének önálló szervezésében 2013. áprilisában és júliusában tartottunk tanár-továbbképzést, az ország minden részéből érkező pedagógusok részére.

Továbbképzést 15 fős csoportok részére indí-

tunk. A 30 órás képzés részvételi díja: 30 000 Ft. (Indokolt esetben a munkahely szerinti Klebersberg Kuno Intézményfenntartó Központ (KIK) a tanárok számára az összeg 80 %-t (24.000 Ft-t) kifizeti. A képzési program elvégzést igazoló Tanúsítvány kiadásának feltétele az Adaptációs terv elkészítése, amiben a résztvevők meghatározott terjedelemben összefoglalják a képzés során megismert, és számukra leginkább hasznosítható új ismereteket. A beérkezett írások közül néhány részletet szeretnék idézni:

Vegea Sándor Józsefné óvodapedagógus (Nagyhalász):

„A továbbképzésen látott, hallott, megtapasztalt, kipróbált elméleti és gyakorlati ismeretek, feladatok mind szélesítették látókörömet, bővítették repertoáromat. A 30 óra egy komplex, globális egészet alkotott. Az előadók sok-sok segédanyaggal (könyvek, kiadványok, DVD-k, hangszerek, képek, stb.) segítségével igyekeztek maradandóvá tenni, segíteni az elhangzottak későbbi felhasználását és felidézését. Előadásmódjuk professzionális szinten-módon történt. A képzés alatt valamennyien meggyőződhattünk arról, hogy nagy a feladatunk, a küldetésünk, hiszen szűkebb és tágabb környezetünkben is zászlóvivőként elől kell mennünk, és tovább kell vinnünk a kodályi-eszmét, ideákat.”

Bányai Csaba zenetanár (Debrecen):

„Sok továbbképzésen vettem már részt, de először voltam ilyen témájú továbbképzésen, és megmondom őszintén, hogy nagyon pozitív benyomásokkal tértem haza Debrecenbe. Nagyon tetszettek a témák, és szerintem az előadók szakmai felkészültsége és nívója is nemzetközi színvonalú volt. Szakmailag nagyon sok hasznos és nem utolsósorban kiválóan használható ötletet és információt gyűjtöttem be. Őszintén megmondom, eddig a Psalmus Humanus Művészetpedagógiai Egyesületről még nem hallottam, és ezután biztosan mondhatom, hogy mindenféle fronton pozitív információkat fogok az egyesületről adni, mivel szerintem az, amiért létrejött, nagyon nemes cél, és fontos szerepe van a művészetoktatás szempontjából. A mai Magyarországon rendkívül fontosak az ilyen szervezetek, akik felvállalják a művészetoktatás fontosságát, és a közéletben is méltó módon képviselik ezt.”

Baranyai Gábor zenetanár (Budapest)

(...) Kodály a zene mindenkihez eljutását szorgalmazta, azzal az előrelátással, ami vízióját még napjainkban is élővé és időszzerűvé tette(...) örömmel láttam és tapasztaltam ezen az öt (2013.) júliusi napon ennek a kodályi szemléletnek a továbbélését és átadni tudását. Mert ilyen elhivatott és tapasztalatait, tudását továbbítani is képes szakemberek nélkül, még a legnagyobb gondolatok, a legkövetkezetesebb módszerek is csak elméleti fejtegetések maradnának, és nem verhetnének gyökeret a zenésztársadalom berkeiben. Csak úgy maradhat élő és gyümölcsöt termő Kodály módszere, ha akadnak olyan zenészek, pedagógusok, tudósok, művészek, akik a saját szakterületük egyéni tapasztalataival gazdagítva, aktualizálva, élő példaként szolgálva tudják kisugározni azt a jövő generációinak.

Laczi Sándor zenetanár, Dédestapolcsány (Miskolc-Szirma, Miskolc)

Az oktatási eszközeimet, stílusomat napról-napra igazítanom kell az éppen aktuális korosztályhoz, és ezért kifejezetten hasznosnak találtam a „Tehetség gondozás Kodály szellemében” nevű képzési programot, amely átfogó, könnyen alkalmazható ötleteket, kidolgozott módszereket mutatott be, amiket különösebb erőfeszítés nélkül tudok alkalmazni úgy a kicsiknél, mint a nagyoknál. A zeneórák így még inkább jókedvben és hasznosan telnek.

Borhy Györgyi zenetanár (Budapest)

(...) „Azonban Kodály nemcsak a mindennapos énekórákat és a szolmizációt tartotta fontosnak. Ennél sokkal komplettebb az ál-

tala megalkotott módszer. (...) Úgy gondolom, hogy nem azt kellene magyarázni, hogy miért van szükség a Kodály módszerre, hanem jogosan tehetjük fel azt a kérdést, hogy miért nem részesülhet ebben a csodálatos és komplex nevelési módszerben minden gyermek. Hiszen ez a módszer lehetőséget nyújt a kisgyermekkortól kezdve a képességfejlesztésre, ráadásul oly módon, hogy ez a gyermek életének részévé válva észrevétlenül

A Lublini Művészeti Egyetem

segítse egészen a felnőtté válásig, sőt utána is. Ha a zene, éneklés, mozgás az ember életének részévé válik, utána már nem tud ezek nélkül a dolgok nélkül élni. Elgondolkodtató az a tény is, hogy régen nem volt szükség fejlesztőpedagógusra és nem volt ennyi magatartászavaros és hiperaktív gyerek. Soha nem volt még ennyire szükség a zene által és segítségével való képességfejlesztésre. Mégpedig minél fiatalabb korban. Ez lehetőleg a gyermekek 3-7 éves korig terjedő életszakaszában történjék. Utána sem felesleges és elvetendő, de ezek az évek már nem hozhatók vissza, mint ahogy erre a Psalmus Humanus program is na-

A Vajdasági Tanítóképző Főiskola konferenciája - Kikinda

gyon átfogóan és részletesen rávilágít. (...) A zene mellett a néptánc, a rajz, a munkaképesség gondozása, az egészséges életmódra nevelés, személyes és szociális készségfejlesztés, a komplex művészeti nevelés is méltán kapott jelentős szerepet ebben a programban”

Befejezésként és összefoglalásként elmondhatjuk, hogy napjainkban igen nagy felelősség hárul az általános iskolai ének-zene tanárookra, mivel – a statisztikai adatok alapján – az általános iskolás korú gyermekeknek kb. egyharmada részesül csak rendszeres művészeti nevelésben. A „**Tehetséggondozás Kodály szellemében**” címmel kidolgozott képzési program megismerésével a résztvevők lehetőséget kapnak arra, hogy az érdeklődési körüknek, adottságaiknak, és intézményük hagyományainak és lehetőségeinek

legmegfelelőbb módszert választhassák ki és alkalmazzák, hogy a rendelkezésükre álló tanítási időt minél hatékonyabban tudják kihasználni **az iskolai oktatásban és tehetséggondozásban egyaránt**. Így esélyt adhatunk Kodály Zoltán máig érvényes gondolatának megőrzéséhez: „**Milyen más kapcsolat az a zenével, ha valakinek a saját testében szólal meg a zene!**”

K. Udvari Katalin

zenetanár, elnök

Psalmus Humanus Művészetpedagógiai Egyesület
a Magyar UNESCO Bizottság tagja

www.psalmusarts.hu

ZENEI KINCSEK A REFORMÁTUS KOLLÉGIUM NAGYKÖNYVTÁRÁBAN

A Debreceni Református Kollégium idén ünnepli fennállásának 475. évfordulóját.

Jóllehet, profilja nem konkrétan zenei művek őrzése, mégis a 20. és a 21. század három jelentős zeneszerzőjének – Gárdonyi Zoltán, Vass Lajos és Vajda János – művei találhatók meg itt.

Személyes vallomással kell kezdenem a részletesebb bemutatást. Egykori szeretve tisztelt zeneakadémiai professzoromnak, Gárdonyi Zoltánnak köszönhetem Debrecenbe kerülésemet. Hallatlanul gazdag életművét – amelyet még a zenei szakma sem ismer igazán –, különösen egyházzenei kompozícióit mélységében itt ismerhettem meg. Amikor 1971-ben a Gárdonyi család elhatározta, hogy Németországba települ, felmerült a kérdés: mi legyen a zeneszerző könyv- és kottaanyagának sorsa? A Református Gimnáziumunkban az akkor még működő évközi kántorképző tanfolyamon és a Kántus koncertjein folyamatosan szerepeltek Gárdonyi Zoltán kórus- és orgonaművei. Ez érlelte meg a család elhatározását, hogy a teljes életművet a Református Kollégiumba küldik megőrzésre. A Mester a magyar 20. században legalaposabb szakértője volt Johann Sebastian Bach és Liszt Ferenc zenei világának, ez műveiből is sugárzik. Orgonára írt kompozíciói Liszt óta a legjelentősebbeknek mondhatók. Egyházi kórusművei közül kiemelkednek a tiszta bibliai szövegre komponált darabok, a könnyű kánonoktól a kisoratóriumokig. Mindez felértékelődik most a kettős Kálvin-jubileum éveiben. Az anyagban megtalálható fiának, *Gárdonyi Zsolt*nak is sokféle – hangszeres és vokális – kompozíciója.

Ha emlékeimben keresem a *Vass Lajossal* való kapcsolatam kezdeteit, az 1970-es évek támadnak elem. Megtudva róla, hogy az egykori Kollégiumi Tanítóképzőnek volt diákja, kórusművet kértem tőle a Kántus számára. Egy ifjúkori, gyermekeknek szánt kicsi kánonját Ady „Kis karácsonyi ének”-ére, kibővítvé újrakomponálta. A dedikálás így szólt: „Berkesi Sándornak és az én egyre kedvesebb Református Kollégiumomnak”. Az 1976-os, kerek gályarab-évfordulóra, az Egyházkerület felkérésére írta nagyszabású kantátáját, a „Furor bestiae”-t (A fenevad dühöngése) vegyeskarra, orgonára, narrátorra. Abban az esztendőben a darabot többször előadtuk. A budapesti koncerten Mensáros László volt a narrátorunk. Kollégiumunk 450. évfordulójára bibliai szövegekre komponálta a „Kiáltó szó” című a cappella vegyeskarát, megfogalmazva az Alma mater mindenkori feladatát, misszióját: „Én kiáltó szó vagyok a pusztában, készítsétek az Úrnak útját!” Amikor Vass Lajos és felesége, Dr. Kaposi Edit Kollégiumunknak adományozták a teljes zenei életművet, százezer Forinttal (a '90-es években!) járultak hozzá a Kántus Alapítvány létrejöttéhez. A hatalmas zenei anyagban itt is megtalálhatók a gyermekeknek szánt, könnyű énekelnivalók mel-

lett sokféle nehézségi fokú kompozíciók, egészen a gyermekoperákig vagy a Mattias Rex oratóriumig. A Szerző nagy műveltségét igazolja a mindig igényes szövegválasztás. Úgy látom, a zenei szakma számára ez az életmű is szinte teljesen ismeretlen.

Vajda János, Kossuth-díjas zeneszerzővel a 2006-os, debreceni Nemzetközi Bartók Béla Kórusverseny nyitókoncertje óta kerülhettem szorosabb kapcsolatba. Kiváltság számomra, hogy barátságába fogadtott. Ezen a koncerten ősbemutatóként hangzott el a „Pater noster” című oratóriuma, 18. századi, debreceni diákköltő versére. Többféle rokonságot mutat a mű a „Psalmus Hungaricus”-sal: tenor szóló-vegyeskar-szimfonikus zenekar, ítéletes, kemény szöveg. A végén összefoglalásképpen a sokszor elismételt „Ámen” szó mögött felfedezhető a 35. genfi zsoltár dallama (Perelj Uram, perlőimmal). Nem emlékszem, hogy a „Kálvinista Róma” valaha is kapott volna aktuálisabb és mivesebb zenei ajándékot. Az eseményt életem egyik legmaradandóbb koncertélményeként tartom számon. 2009-ben indultak a Kálvin jubileumi évek, amelyeknek nyitányaként Budapesten, a Művészetek Palotájában nagyszabású koncertre került sor. Itt hangzott el először előadásunkban a nekünk írt és dedikált, Balassiversre komponált „Adj már csendességet” című orgonakiséretes vegyeskara. 2012 Karácsonyára kedves, szellemes darabot kapott tőle a Kántus, „Karácsonyi ének” címmel. A Mester több részletben hozta el a Debreceni Kollégium Nagykönyvtára számára zeneműveit. Köztük megtalálhatók operáinak, nagyszerű kórusműveinek, valamint egyéb vokális és hangszeres darabjainak partitúrái.

A fent említett zeneszerzők műveinek listája:

<http://silver.drk.hu/hu/segedlet>

A Nagykönyvtár (4026 Debrecen, Kálvin tér 16.) lehetőséget kínál a partitúrákba való betekintésre.

Berkesi Sándor

egyházzenei igazgató